

svakodnevni događaji u svijetu, pa i u našoj zemlji. Na kraju bih znanstvenoj zajednici, a posebice istraživačima i povjesničarima holokausta, preporučila knjigu za čitanje i daljnje znanstveno usavršavanje jer je upotpunila naša saznanja o Židovima u Italiji, Rijeci, Opatiji i Istri.

LJILJANA DOBROVŠAK

Izvješće s međunarodne konferencije *The Making of a World Order: A Reappraisal of the Paris Peace Conference and the Treaty of Versailles* (The Paris Peace Conference at 100) [Stvaranje svjetskoga poretka: Ponovna procjena Pariške mirovne konferencije i Versailleskoga mirovnog ugovora (Stogodišnjica Pariške mirovne konferencije)], Američko sveučilište u Parizu, Pariz, 23. – 26. svibnja 2019.

U Parizu je krajem svibnja ove godine održana konferencija u povodu obilježavanja stogodišnjice održavanja Pariške mirovne konferencije i potpisivanja mirovnoga ugovora u Versaillesu. Cijelo stoljeće prije Pariz je, kako je rekla povjesničarka Margaret MacMillan – nedvojbeno jedna od najvećih stručjakinja za pitanja Versaillesa – bio „prijestolnica svijeta”. Naime, u Parizu su tijekom najintenzivnijega razdoblja od siječnja do lipnja 1919. predsjedali „svjetska vlada, svjetski prizivni sud i svjetski parlament”¹. Američko sveučilište u Parizu i Harvard Kennedy School of Government organizacijom ovogodišnje konferencije okupili su vodeće stručnjake i mlade znanstvenike povijesne struke, ali i diplomate, ekonomiste i pravnike da bi u nekoliko intenzivnih radnih dana raspravljali o novim saznanjima, perspektivama i paradigmama koje donosi istraživanje jedne od ključnih etapa na rascjepu između moderne i suvremene povijesti svijeta.

Ambiciozno zamišljena konferencija privukla je priznate stručnjake, kao i one tek u nastajanju, od Hong Konga i Rusije do vodećih europskih i američkih sveučilišta. Održavala se na povijesnim mjestima, u palačama Cercle de l'Union Interalliée i Hôtel Le Marois. Premda je time simbolički usmjerila znanstveni fokus na Parišku mirovnu konferenciju u povodu stogodišnjice, te su palače bile pozornica za dvadesetak izlaganja koja su pružila novi teorijski i metodološki oslonac istraživanjima Prvoga svjetskog rata, njegova zaključenja u Versaillesu i turbulentnoga poraća. Upravo decentralizacija znanstvenoga interesa omogućila je održavanje panela o dinamici Srednje Europe, Bliskoga istoka, Azije, Pirenejskoga poluotoka, Latinske Amerike i Pariške mirovne konferencije, potom o Versaillesu u Kini, mrežama intelektualne komunikacije, međunarodnom pravu te globalnom upravljanju. Američki povjesničar Philip Zelikow izlagao je o do sada gotovo nepoznatim njemačkim nastojanjima da se 1916. pregovara o miru, mladi američki povjesničar vijetnamskoga podrijetla Kevin Pham govorio je o utjecajima Versaillesa

¹ Margaret MACMILLAN, *Mirotvorci. Šest mjeseci koji su promijenili svijet*, preveli s engleskoga Janko i Neda Paravić (Zagreb: Naklada Ljevak, 2008), 19.

na razvoj političke misli Ho Ši Mina, raspravljalo se o dalekosežnim posljedicama kineskoga Pokreta četvrtoga svibnja i mandatnom sustavu u Turskoj. Mnogo je vremena posvećeno i istraživanjima odnosa „centra” i „periferije”, kolonijalizmu, kaznenom zakonodavstvu i, općenito, ograničenjima internacionalizma.

Za hrvatsku je povijesnu znanost najzanimljiviji panel nazvan „Srednja i Istočna Europa i Pariška mirovna konferencija”, na kojem su izlagale upravo hrvatske povjesničarke, Andrea Feldman i Marijana Kardum s Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu.² Profesorica Feldman otvorila je pitanje konceptualizacije i uloge „nove” žene u novoj, jugoslavenskoj državi, podastavši nove dokaze o turbulentnim posljednjim godinama rata i prvim godinama postojanja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Rakurs istraživanja bio je usmjeren k ženama kao društveno-političkoj silnici u nastajanju i njihovim angažmanima u javnoj sferi te nesretnom propustu Pariške mirovne konferencije da se javno odredi prema pitanjima političkih prava žena. Istraživanje Marijane Kardum obuhvatilo je međuratna desetljeća i bavilo se političkim definiranjima feminizma i pacifizma te pitanjima održavanja teritorijalnoga i političkoga *statusa quo* u regiji. Učinjeno je to iz perspektive Male ženske antante, organizacije koja je od 1923. do Drugoga svjetskog rata okupljala intelektualke iz Čehoslovačke, Grčke, Jugoslavije, Poljske i Rumunjske. Intenzivnija politizacija i nacionalizacija žena, pokazala su oba izlaganja, neodvojivi su procesi nastali na razvalinama starih režima i u osvit novih, informirani transnacionalnim aktivnostima žena i međunarodnom dinamikom europskoga poretka nakon Versailleskoga mirovnog ugovora.

Ovogodišnja konferencija svojim je formalnim i neformalnim druženjima u povijesnim prostorima zapravo pokušala oživjeti atmosferu same Pariške mirovne konferencije. Ondje su gotovo neprekidni sastanci uzvanika svih profila, disciplinarnih i ideoloških opredjeljenja nastojali 1919. pregovarati, a 2019. prepoznati i staviti u širi međuovisan kontekst dijametralno suprotstavljene interese i političke ambicije s Wilsonovim načelom samoodređenja i primjenom održivoga mira. Uspostavljanje dijaloga između inače zanemarenih dinamika u kojima je „centar” informiran „periferijom” koliko i ona njime govori o potrebi sustavne rekapitulacije nasljeđa Versaillesa.

Pored panela s diskusijama organizirano je i nekoliko plenarnih predavanja. Adam Tooze, jedan od vodećih mislilaca današnjice sa Sveučilišta Columbia, izlagao je o Prvom svjetskom ratu kao „ratu brojkama” te o ekonomskim pozicijama zaraćenih sila. Priya Satia, stručnjakinja za modernu britansku (kulturnu) povijest sa Sveučilišta Stanford, govorila je o savezničkim pobjedama na Bliskom istoku kao glavnim referentnim točkama za britanski ratni moral. Stručnjak za modernu kinesku povijest Tze-ki Hon pokazao je kako je za Aziju Pariška mirovna konferencija postala dijelom sve glasnijega nezadovoljstva usmjerenoga spram „Zapada”. Zaključno predavanje održala je spomenuta kanadska povjesničarka Margaret MacMillan.³ Ona je sažela društveno-politička zbivanja koja su prethodila Pariškoj

² Sudjelovanje na konferenciji financirano je sredstvima projekta *Moderne misleće žene: intelektualni razvoj žena u Hrvatskoj 20. stoljeća*, koji u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost projektom broj IP-2018-01-3732.

³ Zaključno, jednosatno plenarno predavanje Margaret MacMillan moguće je pronaći među videozapisima na Facebook stranici The American University of Paris (<https://www.facebook.com/americanuniversityofparis/>).

mirovnoj konferenciji ili tekla simultano s njom, ustrajući na kompleksnosti historijskoga totaliteta europskoga i svjetskoga poraća. Odbacivši iznova Keynesovu logiku o tragičnoj prirodi Mirovne konferencije u Parizu,⁴ inzistirala je na tvrdnji da povijest nije neizbježna i da nakon Prvoga svjetskog rata Drugi nije bio jednostavno neumitan.

Na kraju, hvalevrijedna je i inicijativa organizatora za objavljivanje zbornika radova s konferencije, što bi ovo izvješće učinilo prvim korakom u informiranju zainteresirane javnosti o rezultatima obljetničarske konferencije, a u nekom od sljedećih brojeva *Časopisa* rezultiralo i prikazom samoga zbornika.

MARIJANA KARDUM

Manfried Rauchensteiner, *Prvi svjetski rat i kraj Habsburške Monarhije 1914–1918*. (Zagreb: Matica hrvatska, 2019), 1055 str.

Matica hrvatska objavila je početkom 2019. hrvatsko izdanje knjige austrijskoga povjesničara Manfreda Rauchensteinerja *Prvi svjetski rat i kraj Habsburške Monarhije 1914–1918*. Osim hrvatskoga izdanja ta je knjiga do sada u inozemstvu objavljena i na njemačkom (2013.), engleskom (2014.) te mađarskom (2017.) jeziku. Ona je rezultat autorova dugogodišnjega bavljenja i istraživanja povijesti Habsburgovaca i Austro-Ugarske. Autor je tijekom svoje dugogodišnje akademske karijere predavao na sveučilištima u Beču i Innsbrucku te na Diplomatskoj akademiji u Beču. Ujedno je od 1992. do 2005. bio ravnatelj Muzeja za vojnu povijest u Beču.

Autor u sklopu knjige dubinski opisuje sudjelovanje Austro-Ugarske u Prvom svjetskom ratu. Pritom se nije ograničio samo na opis vojnoga segmenta austrougarskoga sudjelovanja u ratu, nego nastoji opisati utjecaj toga rata na sve dijelove i sfere društva u Austro-Ugarskoj: prati zbivanja vezana uz to na unutarnjem planu u austrijskom i ugarskom dijelu Austro-Ugarske i opisuje dinamiku savezničkih odnosa Austro-Ugarske i Njemačke prije te tijekom Prvoga svjetskog rata. Sve to autor čini u sklopu 32 poglavlja.

Na početku knjige u tri poglavlja nudi opis za Austro-Ugarsku bitnih okolnosti prije izbijanja Prvoga svjetskog rata. Međunarodni položaj Austro-Ugarske i njezino unutarnje stanje tijekom aneksijske krize 1908. te balkanskih ratova 1912. i 1913. opisuje u prvom poglavlju, „Uoči rata” (str. 11–43). Prijeratni ustroj, snaga,

com/AUP.Main/videos/1269726209858850/). Dodatne informacije o konferenciji, sudionicima, temama i poticajnim raspravama nalaze se i na mrežnim stranicama istoga fakulteta i na njihovu profilu na Twitteru.

⁴ Njegovi su zaključci, ali i svjedočanstvo, izneseni u knjizi objavljenoj nedugo nakon povratka iz Pariza, vidi: John Maynard KEYNES, *The Economic Consequences of the Peace* (London: Macmillan, 1919).